

Levelet hozott a posta

Nehezen akar végeszakadni ennek az átkozott, mindent megbénító koronavírus-járványnak. Itt Angliában, ahol élek, fokozatosan feloldják a megkötéseket, s a kormány nevében Nigel Huddleston miniszter jellegzetesen angol felütéssel kezdte tájékoztatóját, azzal, hogy már találkozhat egymással öt-hat ember, de ne feledjük a vírusveszélyt: ne *öleljük meg* egymást.

Négy fal közé zárva mindenféle hasznosnak vélt irat- és könyvrendezési feladatot osztottam ki magamnak. Nézegetni kezdtem gondosan tasakolt levelezésemet abból a szempontból, hogy milyen levélrészletek érdeemesek kimásolásra, irodalomkedvelők okulása és szórakoztatása végett. Még csak az ábécé elején tartok.

Sok levél írója reagál megküldött könyvemre, s dicséreteket nem ildomos köz-zétetni. Okos megfigyeléseket azonban igen. Mindig respektáltam a Domokos Mátyás – Ács Margit házaspár véleményét. Matyi druszám nagyon régi barát volt, még a háború után anyám által szerkesztett, újraindult *Válasz* folyóirat törzsmunkatársaként, és örömmel láttuk, milyen kellemes külsejű, tehetséges író-ő-feleséget választott magának. 2020-ban Margittal együtt kaptunk Kossuth-díjat.

Ács Margit (1941–) Budapestről 1988 decemberében Londonba küldött levele fekszik előttem. Őt magát Határ Győző jellemezte legjobban:

„Az írói alkat alkímiájának szokatlan keveréke. Maszkulin szellem, de úgy férfias, hogy elnőiesedik, mihelyt iját nekifeszíti. Ám mihelyst elnőiesedik, s azon rajtakapja magát, azonnal facsar egyet izmain s hangja férfiasan fanyarrá változik.”

Ez olvasható az 1988-as levélben: *„Megkaptuk a novelláskötetét, s el is olvastam (abban az időben jelent meg a Rakéta Regényújságban is az egyik novella a kötetből, és egy interjú a Kritikában), tehát ,készültem’ Sárközi Mátyásból, mégsem tudok levelet írni. Pedig a kötet igazán alkalmas arra, hogy megismertessen egy embert: nem az életmozzanatokra gondolok, persze, hanem a mentalításra elsősorban. És igen megnyerő számomra az a fajta érzékenység, sőt túlérzékenység, amelyik iróniával és keménységgel társul, s az a fajta ember, aki arra kondicionálta magát, hogy elvégezze magában a dolgokat. Írjon például fegyelmezett igényességgel, miközben ez úgyszólván magánügye. S ne akarjon átkiabálni hét határon, ne rendezzen exhibicionista panasznapokat. De azért az életmozzanatok is érdekelnek. Remélem, ha a hét határ távolsága lecsökken némileg – most csökkenget –, több kedve és ereje lesz írni, bár sok illúzióm nem lehet e tekintetben: az író magányossága*

nem a virtuális olvasók számán múlik. De az sem igaz soha, lakatlan szigeten se, hogy az írás – az ő magánügye.

Remélem, a jövő évben találkozunk. Szép karácsonyt!”

Nos, megfontolandó gondolatokra lelhettem Ács Margit levelében.

Bikich Gábor (1923–2002) neve áll a következő barna kupertán, ami szokatlannul vaskos. Münchenben barátkoztunk össze, ahol együtt dolgoztunk a Szabad Európa Rádiónál. Bölcs ember volt, magányos. Elsőrangú költő, akinek önálló kötete soha nem jelent meg, mély mondanivalójú prózaverseivel – amelyeket megrendítő színészi készséggel tudott elmondani – csak antológiákban szerepelt.

Édesanyám, Sárközi Márta, nagy nehezen kiutazási engedélyt kapott, és meglátogatott Münchenben. Bemutattam neki Bikich Gábort, jót sétáltak az Englischer Garten fái közt, és az 'irodalmi nagyasszony' bölcsessége, kedvessége nem maradt hatás nélkül. Gábor, *A kenyér felmutatása* címmel, ötoldalas poémát ajánlott Sárközi Györgynének, sajnos, már csak nem sokkal később bekövetkezett halála alkalmából. Megküldte a költeményt, s ezt írta a hozzá mellékelt levélben:

„Kedves Matyi, a második házasságom kötése-bontása körüli zavarok némileg igénybe vettek. Most egy hosszabb betegszabadság s a szerencsésen visszanyert magány végre hozzásegített annak a költeménynek a tisztába tételéhez is, amelyet Édesanyád emlékének ajánlottam. Egy korábbi változatot gyanútlanul fölolvastam neki, aki akkor már – utólag persze rádöbbsentem – tele volt halálsejtelemmel. De bármennyire fáj is akkori tapintatlanságom, nem a rossz lelkiismeret, hanem az iránta érzett hála és szeretet íratta nevét a vers fölé.”

Bizony, *A kenyér felmutatása* távolról sem vidám alkotás. Tudtommal, nem jelent meg sehol. Így kezdődik:

I.

Az időben vala a kenyér. Az idő pedig a kenyérben vala. És mondá a kenyérnek:

ha a múltók meg nem emésztnek, a múlás maga emészt el. És mondá a múlandónak is: imé a te kenyered múlik.

És mondá az egyiknek: te vagy a másik. És mondá a másíknak: te vagy mind a három.

II.

Akit a múltók meg nem emésztnek, azt a múlás emészt el. Személytelen halál? Elvont gyilkosok?

A kihűlt holnap már ma ott mered a nyújtóztató padon. Lépteid elibéd lopódzó nesze utókép napok szemét fogja le a világtalan vánkoson. Mert láthatatlan lombokon villog a világ. Föltételezett füzéren alszik el a fény.

Így filozofál a régiek hangját felidéző, nagyon is XX. századi költő, s végül hová ér el?

Ragadós teknőből csecsemő fehéren fölkel a kenyér. A péklány tésztaként dagasztott keblétől duzzad. A kemence nap tüzeiben barnára sül. Megszegett húsa foszlik és forró. De eleven kérge élő fogat áhít. Kedves illattal kínálja magát. Egyétek és vegyétek, mert nem lesz élet tibennetek. Egyétek és vegyétek, mert nem lesz élet őbenne. Előbb csak megereszkedik. Aztán fújtatni kezd, szívós lesz és nyúlós, kedvetlen bélű, csöndes. Pozsgás színe hűnyik. Végül a szikkadás vad szurdékokat nyit szívéen. Súlyos kő-volta könnyű. Ha fölemeled, szétesik.

Húsvét előtt újraolvasom Bikich Gábor súlyos sorait. Lassan átgondolva a szavakat. Dél előtt az észak-londoni sportstadionba vitt bennünket a taxi. Feleségemmel megkaptuk a második védőinjekciót. Benne vagyunk a korban, de jól tartjuk magunkat. Ám megrendítő volt az oltóhely előtti sor látványa: elaggott férfiak és nők vártak az élethosszabbító vakcinára, ki tolokocsiban, ki járókerettel, bottal, nőrsz karján.

Az élet bizony véges. Amíg lehet, töltsük meg tartalommal. Aztán még az is lehet, hogy elmúlásunk után valamikor feltámadunk.

Hallgatag csarnok – 10 x 10 cm, zománc, 2020